

Х. М. Прутула,

д. е. н., старший науковий співробітник, завідувач сектору транскордонного співробітництва,
ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3846-2393>

Я. Я. Калат,

к. е. н., старший науковий співробітник сектору транскордонного співробітництва,
ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0390-6986>

І. М. Кирик,

молодший науковий співробітник сектору транскордонного співробітництва,
ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6795-4755>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.6.108

РЕГІОНАЛЬНІ ІННОВАЦІЙНІ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ НА ОСНОВІ МЕТОДОЛОГІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ІННОВАЦІЙНОГО ТАБЛО 2025

Kh. Prytula,

Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher, Head of the Sector of Cross-Border Cooperation,
SI "Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine"

Ya. Kalat,

PhD in Economics, Senior Researcher of the Sector of Cross-Border Cooperation,
SI "Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine"

I. Kyryk,

Junior Researcher of the Sector of Cross-Border Cooperation,
SI "Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine"

REGIONAL INNOVATION SYSTEMS OF UKRAINE AND THE EU: A COMPARATIVE ANALYSIS BASED ON THE EUROPEAN INNOVATION SCOREBOARD 2025 METHODOLOGY

У статті проведено порівняльне дослідження розвитку регіональних інноваційних систем (РІС) України та ЄС на основі методології Європейського інноваційного табло 2025. Сформована система індикаторів дозволила оцінити розвиток РІС на рівні NUTS-UA2 в умовах інтеграційних та безпекових викликів.

Дослідження виявило суттєві структурні розриви, зокрема критичне недофінансування наукових розробок у приватному секторі та низьку інтенсивність впровадження інновацій. На відміну від європейської моделі, де драйвером є малий та середній бізнес, українська система залишається фрагментарною та залежною від великих підприємств у окремих регіонах-лідерах.

Аналіз цифрової інфраструктури та експорту високотехнологічної продукції виявив тенденцію до зниження інноваційної ефективності України відносно показників ЄС. Запропоновано напрями подолання асиметрій через стимулювання кооперації, цифровізацію та впровадження смарт-спеціалізації для інтеграції України до Європейського дослідницького простору.

The article provides a comprehensive comparative study of the functional efficiency of regional innovation systems (RIS) in Ukraine and the European Union amidst escalating security challenges and intensifying European integration processes. The research is grounded in the adapted methodology of the European Innovation Scoreboard (EIS 2025) and the Regional Innovation Scoreboard (RIS 2025), which allows for an objective assessment of Ukrainian regions at the NUTS-UA2 level. The authors develop a multi-level hierarchical structure of the Regional Innovation Index (RII), comprising four categories, twelve dimensions, and twenty-one indicators, ensuring methodological synchronization with the European Research Area standards.

The analysis reveals critical structural gaps between Ukraine and the EU, particularly regarding the chronic underfunding of research and development (R&D) in the business sector and the low intensity of product and process innovation implementation. It is established that, unlike EU countries where small and medium-sized enterprises (SMEs) act as the primary drivers of technological modernization, the Ukrainian innovation model remains fragmented and heavily reliant on large industrial enterprises in a few leading regions. Special attention is paid to the dynamics of digital infrastructure, where Ukraine demonstrates high convergence in broadband access, yet significantly lags in the digital transformation of business processes, such as cloud computing adoption.

The scientific novelty lies in the methodological adaptation of national statistical indicators to the EIS 2025 framework, enabling a precise identification of institutional gaps hindering integration into the European Research Area. The authors justify a strategic set of regional policy instruments aimed at overcoming asymmetries through the implementation of smart specialization (S3) principles, fostering science-business cooperation, and scaling IT employment beyond capital hubs. The findings serve as a practical foundation for public authorities to enhance regional resilience and ensure the successful implementation of the EU acquis under Chapter 25 "Science and Research."

Ключові слова: регіональна інноваційна система, європейська інтеграція, Європейське інноваційне табло, інноваційна активність, цифрова інфраструктура, науково-дослідні роботи, смарт-спеціалізація.

Key words: regional innovation systems, European integration, European Innovation Scoreboard, innovation activity, digital infrastructure, R&D expenditures, smart specialization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасна модернізація економіки України відбувається в умовах безпекових викликів та євроінтеграції (acquis ЄС, Розділ 25). У 2025 році Україна посіла 66-те місце у Глобальному індексі інновацій, а Єврокомісія оцінила прогрес у сфері науки на 4 з 5 балів [1—2]. Цьому сприяли впровадження нових методик оцінювання наукової діяльності, схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності до 2030 року та створення Координаційного центру з впровадження смарт-спеціалізації.

Проте системними перепонами залишаються низька комерціалізація та критично малі витрати на науково-дослідні роботи (0,37% ВВП). Україна перебуває у групі "інноваторів, що розвиваються", а її інноваційна ефективність щодо середньої в ЄС знизилася з 32,5% у 2024 році до 29% у 2025 році. Натомість ЄС системно фінансує інновації через програму Горизонт Європа та Політику згуртованості (понад 56 млрд євро).

В умовах зростаючого розриву між Україною та ЄС на мезо-рівні критичного значення набуває розвиток регіональної інфраструктури: наукових парків та цифрових хабів. Порівняльний аналіз регіональних інноваційних систем (PIS) України та ЄС на основі методології Європейського інноваційного табло 2025 дозволить ідентифікувати асиметрії та сформувати інструменти регіональної політики для інтеграції України до Європейського дослідницького простору.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика формування та розвитку PIS перебуває у центрі уваги сучасної економічної науки, що зумовлено переходом провідних країн до моделі економіки знань. Теоретичне підґрунтя концепції PIS закладе-

но у працях таких зарубіжних учених, як Ф. Кук, Б. Лундвалл та Р. Нельсон [3—5], які трактують інноваційну систему як мережу взаємопов'язаних інститутів, що безпосередньо формують інноваційну спроможність фірм у межах країни та її регіонів.

У контексті європейської інтеграції особливої ваги набувають щорічні звіти Європейського інноваційного табло (ЄІТ) та Регіонального інноваційного табло (PIT), які дозволяють відстежувати динаміку інноваційної конвергенції в межах Єдиного європейського дослідницького простору [6-7].

Питання трансформації національної інноваційної системи України та її регіональних сегментів активно досліджуються вітчизняними вченими. Фундаментальні засади цього процесу на етапі інтенсифікації інтеграційних процесів викладені у колективній монографії за редакцією Л. Федулової [8], де детально проаналізовано стан формування вітчизняних PIS. Розвиваючи цю тематику в сучасних умовах, С. Давимука [9] акцентує увагу на трансформації екосистеми інноваційного розвитку регіонів, розглядаючи її як гнучку мережеву структуру. Питання методичного вимірювання результативності цих процесів на мезо-рівні піднімаються у працях Ю. Полякової [10], яка досліджує критерії ефективності PIS.

Окремий пласт досліджень присвячено функціонуванню інноваційної сфери в умовах безпекових викликів. Так, О. Собкевич [11] аналізує трансформацію діяльності промислових підприємств у період повномасштабної війни, виокремлюючи адаптаційні механізми бізнесу. Водночас О. Луцків та Р. Білан [12] фокусуються на ідентифікації сучасних загроз та викликів інноваційному розвитку регіональних економік, що вимагає перегляду традиційних підходів до управління інноваціями.

Низка питань потребує доопрацювання, зокрема: адаптація вітчизняної статистики до індикаторів ЄІТ 2025 для релевантності порівнянь та аналіз причин зниження інноваційної ефективності України відносно ЄС (з

32,5% у 2024 р. до 29% у 2025 р.). Особливої уваги вимагає моделювання взаємодії науки та бізнесу, яка є важливою передумовою інтеграції до Європейського дослідницького простору.

Необхідність розв'язання цих проблем зумовлює проведення комплексного порівняльного дослідження РІС України та ЄС. Це дозволить не лише констатувати розриви, а й ідентифікувати перспективні точки зростання вітчизняних регіонів у європейському інноваційному ландшафті.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає у проведенні комплексного порівняльного аналізу ефективності функціонування регіональних інноваційних систем України та Європейського Союзу на основі адаптованої методології ЄІТ 2025 для ідентифікації ключових чинників зниження інноваційної динаміки вітчизняних регіонів та обґрунтування стратегічного комплексу інструментів державної регіональної політики, спрямованого на подолання регіональних асиметрій і забезпечення інтеграції України до Європейського дослідницького простору.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

ЄІТ 2025 є ключовим інструментом порівняльної оцінки досліджень та інновацій у ЄС. Воно дозволяє країнам ідентифікувати сильні й слабкі сторони своїх систем та реагувати на стратегічні виклики. За даними звіту від 15 липня 2025 року, інноваційна ефективність ЄС зросла на 12,6% відносно 2018 року [6].

Методологія ЄІТ 2025 охоплює 32 індикатори, згруповані у 12 вимірів та 4 типи діяльності: рамкові умови, інвестиції, інноваційна діяльність та вплив. Кожна група має рівну вагу в підсумковому індексі. Для мезо-рівня використовується РІТ, яке через обмеженість регіональної статистики базується на 23 індикаторах.

Для порівняльного аналізу регіонів ЄС та України авторами адаптовано методологію РІТ 2025 до особливостей вітчизняної офіційної статистики. Оцінка проводиться на рівні NUTS-UA2 шляхом розрахунку інтегрального індексу. Регіональний інноваційний індекс України (РІІ) має ієрархічну структуру: 4 категорії, 12 вимірів та 21 індикатор (Рис. 1). Розрахунок РІІ передбачає низку послідовних етапів, на яких здійснюються

РАМКОВІ УМОВИ	• Населення у віці 25 років і старші, які мають рівень освіти не нижче першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (базова вища), % • Середня тривалість навчання осіб віком 25 років і старші, роки • Кількість публікацій, опублікованих у виданнях Scopus, у розрахунку на 1000 осіб • Частка домогосподарств, які мають доступ до послуг Інтернету вдома (тип підключення - фіксоване широкопasmутове з'єднання), відсотків до загальної кількості домогосподарств відповідної груп
ІНВЕСТИЦІЇ	• Частка витрат на наукові дослідження і розробки у державному секторі та секторі вищої освіти, % до ВРП • Частка витрат на наукові дослідження і розробки у підприємницькому секторі, % до ВРП • Інноваційні витрати підприємств, не пов'язані з НДДКР, % до обсягу реалізованої продукції підприємств • Витрати на інновації підприємств, у розрахунку на 1 зайнятого на інноваційно активних підприємствах, тис грн • Частка підприємств, що купують послуги хмарних обчислень, у загальній кількості підприємств, % • Частка зайнятого населення у сфері інформації та комунікації, % до загальної кількості зайнятих в економіці
ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ	• Частка підприємств, що впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію (товари, послуги), % до загальної кількості підприємств • Частка підприємств, що впроваджували інноваційні процеси, % до загальної кількості підприємств • Частка інноваційно активних підприємств, залучених до інноваційного співробітництва, % до загальної кількості підприємств • Кількість заявок на винаходи і корисні моделі від національних заявників за національною процедурою, у розрахунку на млн грн ВРП • Кількість заявок на торговельні марки від національних заявників, у розрахунку на млн грн ВРП • Кількість заявок на промислові зразки від національних заявників, у розрахунку на млн грн ВРП
ВПЛИВИ	• Частка реалізованої інноваційної продукції (нової для ринку та нової для підприємства) підприємств, % до загального обсягу реалізованої продукції підприємств • Частка кількості зайнятих працівників на інноваційно активних підприємствах відповідного виду економічної діяльності, % • Частка експорту середньо- та високотехнологічної продукції, % до загального обсягу експорту • Кількість викидів в повітря речовин у вигляді суспендованих твердих частинок 2,5 мкм та менше, тонн у розрахунку на 1000 осіб (від стаціонарних джерел) • Продуктивність праці, грн за год

Рис. 1. Індикатори оцінки регіонального інноваційного індексу України

Джерело: авторська розробка на основі [7].

процедури верифікації та нормалізації рядів даних з метою усунення аномалій та нерівномірностей, що забезпечує надійність оцінки.

Інтегральний індекс РІІ розраховано для періодів 2020, 2022 та 2024 років. Через суттєві обмеження у доступності регіональних статистичних даних та специфіку їх оприлюднення в умовах воєнного стану, кількість аналізованих показників у 2020 році становила 15 індикаторів, у 2022 році — 10, а у 2024 році — 7.

Інноваційний розвиток України у 2018-2025 роках зазнав глибоких трансформацій під впливом кризових явищ: пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Інтегральний індекс РІІ демонстрував нелінійну динаміку: знизившись у 2022 році до 0,42, він зріс у 2024 році до 0,55. Слід зауважити, що така траєкторія значною мірою відображає адаптацію методології аналізу та перегляд системи індикаторів.

Проведений порівняльний аналіз РІІ України та ЄС у розрізі основних індикаторів їх оцінки дозволив виявити низку особливостей їх розвитку. Стан цифрової інфраструктури, як ключової складової рамокних умов, продемонстрував у 2021 році високу динаміку конвергенції України з європейським простором. Середній показник доступу до широкопasmового інтернету в Україні сягнув 82,1% проти 90% у ЄС, причому український ринок зростає значно швидше за насичений європейський. Порівняння на рівні регіонів NUTS-2 виявило високі показники в окремих областях України. Луганська та Чер-

нівецька області з показниками понад 95% випередили середній рівень Німеччини та Бельгії, зрівнявшись із цифровим лідером ЄС — Нідерландами. Водночас українська модель розвитку інфраструктури характеризується значними внутрішніми асиметріями, де розрив між лідерами та депресивними регіонами, як-от Чернівецька область, був значно глибшим, ніж у найменш цифровізованих провінціях Болгарії чи Греції [14].

Аналіз інвестиційної складової свідчить про фундаментальний розрив у фінансуванні наукових досліджень і розробок у державному та освітньому секторах. Середній показник ЄС у 0,76% ВВП перевищує український рівень у 4,3 рази, що свідчить про критичне недофінансування вітчизняної науки. В Україні спостерігається концентрація наукового потенціалу у Києві та Харкові, де показники витрат у кілька разів вищі за середні по країні, але все одно не досягають рівня найслабших країн ЄС, таких як Румунія чи Болгарія. Попри збережений кадровий потенціал, українська академічна та університетська наука позбавлена необхідного фінансового ресурсу для повноцінної інтеграції у європейський дослідницький простір.

Ще більшим є розрив у підприємницькому секторі, де європейський бізнес інвестує в науку в 7 разів інтенсивніше, ніж український. У ЄС приватний капітал забезпечує дві третини всіх витрат на науково-дослідні роботи, тоді як в Україні роль бізнесу залишається вторинною відносно держави. Протягом останніх років в

Україні спостерігалася тенденція до деіндустріалізації, що призвела до скорочення частки витрат бізнесу на науку до 0,21%. Єдиним регіоном України, який наближається до показників Португалії чи Іспанії, є Запорізька область завдяки інвестиціям великих промислових гігантів. У більшості інших областей спостерігається інноваційна "пустеля", де приватні інвестиції в розробки практично відсутні, на відміну від промислових кластерів Німеччини, де витрати бізнесу можуть сягати 7% регіонального продукту (Рис. 2—3) [14].

Аналіз інноваційних витрат малого та середнього бізнесу в ЄС, не пов'язаних із науково-дослідними роботами, підтверджує, що саме вони стимулюють технологічне оновлення. Рівень таких витрат сягає 0,42% від обсягу реалізованої продукції, тоді як в Україні цей показник у 4,7 рази мен-

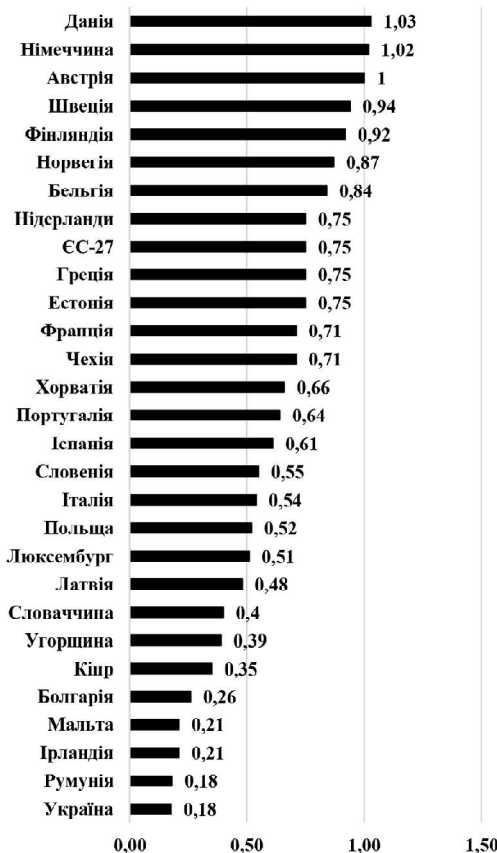

Рис. 2. Частка витрат на наукові дослідження і розробки у державному секторі та секторі вищої освіти, відсотків до ВВП

Джерело: складено за даними [13], [14].

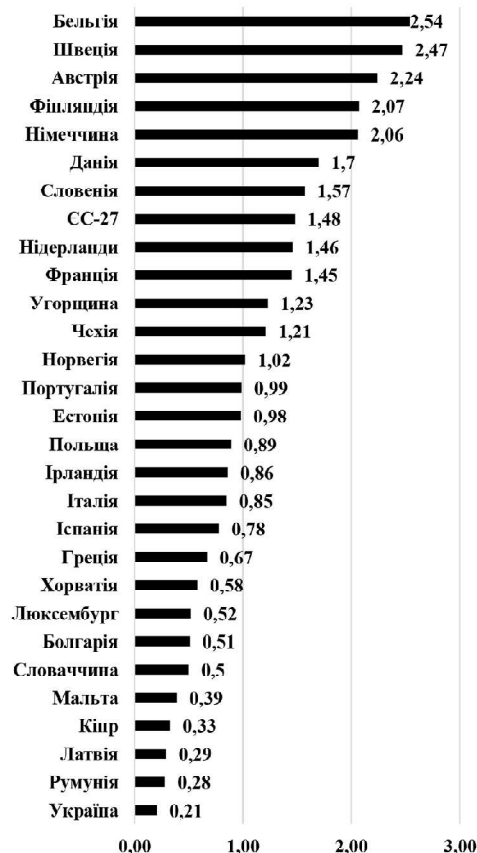
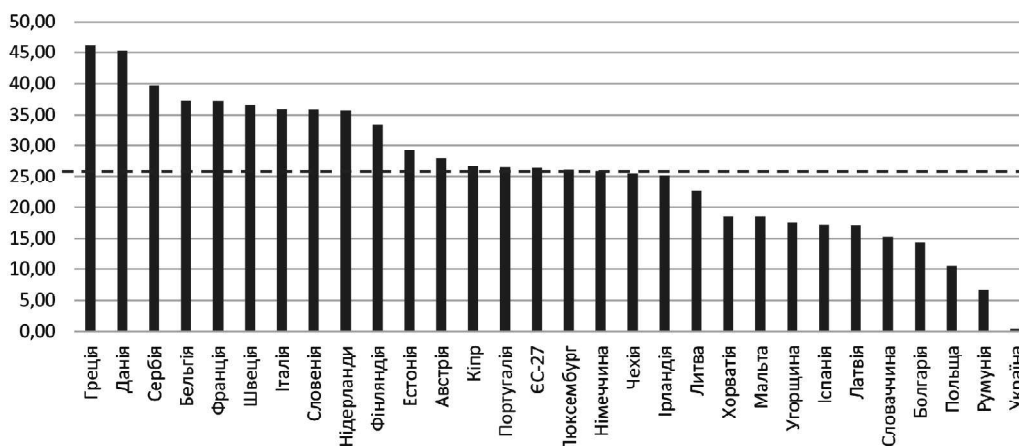

Рис. 3. Частка витрат на наукові дослідження і розробки у підприємницькому секторі, відсотків до ВВП

* для України розрахована частка підприємств, що впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію (товари, послуги), відсоток до загальної кількості підприємств

Рис. 4. Частка середніх та малих підприємств, що впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію (товари, послуги), відсоток до загальної кількості малих та середніх підприємств*

Джерело: складено за даними [14], [15].

ший (навіть за умови врахування великих підприємств) Низька інноваційна активність у Києві, де зосереджена найбільша кількість суб'єктів господарювання, є тривожним сигналом про відсутність стимулів до модернізації. Лише окремі аграрно-промислові регіони, як-от Хмельницька чи Тернопільська області, демонструють модель розвитку, схожу на східноєвропейську, де активізується середній бізнес. Проте загальна інтенсивність витрат на одного зайнятого в Україні залишається у 4,3 рази нижчою за рівень європейських малих і середніх підприємств (МСП), що консервує орієнтацію вітчизняної економіки на трудомісткі процеси замість технологічної озброєності праці.

Цифровий розвиток бізнесу через впровадження хмарних обчислень також демонструє стадію наздоганяючого розвитку. Хоча в умовах війни українські підприємства почали активніше використовувати хмарні рішення, рівень їх поширення у 15,9% залишається втричі нижчим за середньоєвропейський. Це свідчить про те, що європейський бізнес уже пройшов етап системної цифрової трансформації, тоді як в Україні цей інструмент лише починає ставати стандартом. Розрив із цифровими лідерами на кшталт Фінляндії є п'ятикратним, що вказує на значний потенціал для зростання при відповідній підтримці та інвестиціях [14].

Україна характеризується невисокою часткою зайнятих у сфері інформації та комунікацій розміром (1,85%), що у 2,6 рази нижче за середній рівень ЄС. При цьому лише Київ відповідає високим європейським стандартам на рівні Естонії. Водночас навіть він суттєво поступається за концентрацією зайнятих у сфері інформації та комунікацій Празі, Братиславі чи Варшаві, де цей показник удвічі вищий. У більшості українських областей частка фахівців цієї сфери не досягає 1%, що є рідкісним явищем навіть для аграрних регіонів Європи. Така фрагментарність підтверджує необхідність масштабування ІТ-зайнятості за межі столиці для досягнення середньоєвропейських показників та подолання цифрової асиметрії [14].

Аналіз процесів у межах напрямів "Інноваційна діяльність" та "Впливи" дозволяє ідентифікувати структурні особливості регіональних інноваційних систем. При зіставленні даних ключове значення має методологічна розбіжність: у країнах Європейського Союзу показники

впровадження нових продуктів, процесів та інноваційного співробітництва розраховуються виключно для сектору МСП, тоді як в Україні статистика охоплює всю сукупність підприємств, включаючи великий промисловий сектор.

Індикатори інноваційної діяльності характеризують інтенсивність оновлення виробничої бази та здатність регіонів генерувати інтелектуальний продукт. Аналіз частки підприємств, що впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію, виявляє суттєвий розрив в активності бізнесу (Рис. 4). Попри включення великих промислових об'єктів до української вибірки, загальнонаціональний рівень впровадження нових продуктів в Україні становить лише 0,45%, що значно нижче за середньоєвропейське значення для МСП у 26,43%. Навіть країни ЄС із відносно низькими показниками, як-от Румунія (6,82%) та Польща (10,53%), демонструють рівень активності, що у 15—23 рази перевищує український. У лідерах — Сербія (39,67%), Греції (46,07%) та Данії (45,24%), де понад третина малих підприємств постійно оновлюють продукцію. На регіональному рівні в Україні лідерами є Тернопільська (1,08%) та Вінницька (0,91%) області, проте вони значно поступаються навіть найменш інноваційним регіонам Румунії, наприклад, Південно-Західній Олтенії (1,58%) [14].

Аналогічна ситуація спостерігається і щодо частки підприємств, що впроваджували інноваційні процеси. Середній показник по ЄС становить 41,56%, тоді як в Україні він дорівнює 0,72%. Лідерами серед країн ЄС є Греція (61,17%), Бельгія (60,50%) та Італія (56,34%). На рівні європейських регіонів високі рівні активності демонструють МСП Північно-Егейських островів (75,79%) та Криту (75,9%). В українських реаліях процес модернізації залишається радше винятком, аніж системним інструментом забезпечення конкурентоспроможності [14].

Рівень інтеграції підприємств у партнерські мережі, що оцінюється через частку інноваційно активних підприємств, залучених до інноваційного співробітництва, також демонструє значну асиметрію. У країнах ЄС кооперація є базовим елементом, тоді як в Україні низькі значення свідчать про слабку взаємодію між реальним сектором та наукою. Кількість заявок на винаходи і ко-

рисні моделі від національних заявників за процедурою РСТ у розрахунку на мільйон гривень ВРП в Україні є вкрай низькою та переважно концентрується у Харкові, Києві та Львові. Для порівняння, середній показник по ЄС становить 3,26—3,53 одиниці. У технологічних ядрах, як-от нідерландський Північний Брабант, показник перевищує 15 заявок, що пояснюється концентрацією гігантів на кшталт Philips та ASML. Навіть периферійні регіони ЄС, як Західна Македонія (0,025), демонструють значення показника, які на кілька порядків перевищують відповідні значення українських регіонів. Вища інтенсивність подання заявок на торговельні марки та промислові зразки в Україні вказує на пріоритетність маркетингових інновацій над технологічними винаходами.

Напрямок "Впливи" дозволяє оцінити ринкову результативність інновацій та соціально-екологічні параметри. Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації в Україні (0,43%) значно поступається середньоєвропейським показникам для МСП (8,67%). Найвищі значення демонструють Данія (24,15%) та Греція (16,15%). Проте у регіональному зрізі виділяються Дніпропетровська (3,65%) та Хмельницька (2,4%) області, результати яких вищі за показники польського Мазовецького воєводства (0,60%) та румунської Південно-Західної Олтенії (1,32%). Це підтверджує наявність промислових ніш, де українські нові розробки успішно комерціалізуються.

Аналіз частки експорту середньо- та високотехнологічної продукції за період 2018—2024 років виявляє зміну структури експортного кошика України. На національному рівні показник знизився з 44,3% до 23,9%, тоді як у Чехії, Угорщині та Словаччині він стабільно перевищує 60—70%. Регіональна модель України є вкрай неоднорідною. Запорізька область утримує аномально високий рівень технологічного експорту (87,63%), випереджаючи провідні індустріальні центри Німеччини, як-от Штутгарт (65—75%). Водночас у Дніпропетровській області зафіксовано зниження з 68,12% до 46,02%, а в Донецькій — з 92,67% до 52,07%, що відображає руйнування виробничої інфраструктури. Місто Київ (12,08%) дедалі більше функціонує як сервісний хаб, на відміну від Праги чи Братиславського краю, де показник перевищує 60%.

Показник продуктивності праці в Україні до 2021 року зріс з 8,53 до 14,18 євро за годину. Лідери — місто Київ (19,58 €/год) та Полтавська область (18,56 €/год) — за цим параметром уже відповідають рівню Люблінського чи Підкарпатського воєводств Польщі (14—16 €/год). Проте середній рівень по країні залишається суттєво нижчим за середньоєвропейський (38—42 €/год), де регіони Бельгії та Нідерландів характеризуються продуктивністю праці на рівні понад 60 €/год.

Проведений аналіз підтверджує системні розбіжності у розвитку регіональних інноваційних систем України та ЄС. У країнах ЄС інноваційність забезпечується широкою мережею малих та середніх підприємств, тоді як в Україні вона зосереджена у кількох центрах і базується на діяльності великого бізнесу. Для наближення до європейських параметрів доцільним є стимулювання впровадження нових продуктів саме в секторі МСП, підтримка технологічного експорту та модернізація основних фондів для підвищення продуктивності

праці. Хоча показники окремих українських регіонів уже можна порівняти з результатами східних областей ЄС, для системного поступу необхідна ширша міжрегіональна дифузія технологічних та організаційних інновацій.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що регіональні інноваційні системи України перебувають на етапі глибокої структурної трансформації, зумовленої одночасним впливом воєнних викликів та євроінтеграційних зобов'язань. Порівняльний аналіз на основі адаптованої методології ЄІТ 2025 виявив критичний розрив в інноваційній ефективності: рівень України відносно середнього показника ЄС знизився до 29%.

Основними деструктивними чинниками є гіперконцентрація наукового потенціалу у великих центрах (Київ, Харків) та вкрай низька інноваційна активність МСП. На відміну від країн ЄС, де МСП забезпечують масову дифузію технологій, українська модель тримається на стійкості окремих промислових гігантів, що створює "острівну" структуру інноваційного ландшафту. При цьому цифрова інфраструктура залишається чи не єдиною сферою динамічної конвергенції, хоча її потенціал для технологічного переоснащення бізнесу використовується не повною мірою.

Для подолання ідентифікованих асиметрій державна регіональна політика має змістити акцент із прямого фінансування на стимулювання інноваційної кооперації та імплементацію стратегій смарт-спеціалізації. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі полягають у розробці галузевих моделей взаємодії "наука-бізнес" для депресивних та аграрних регіонів, а також у глибшому дослідженні механізмів конверсії цифрового потенціалу в реальне зростання продуктивності праці на мезо-рівні.

Стаття підготовлена в рамках виконання наукового дослідження: "Комплексне наукове дослідження модернізації інноваційної екосистеми розвитку регіонів та громад" (ДРП № 0125U003490).

Література:

1. WIPO (2025). Global Innovation Index 2025. Innovation at a Crossroads. World Intellectual Property Organization. URL: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/89507/global-innovation-index-2025-en.pdf> (дата звернення: 21.09.2025).
2. European Commission (2024). Ukraine 2024 Report. Communication on EU enlargement policy. European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%-202024.pdf (дата звернення: 18.09.2025).
3. Cooke, P. (1998), Regional innovation systems: The role of governance in a globalized world, Routledge, London, UK.
4. Lundvall, B.-A. (Ed.) (2010), National systems of innovation: Towards a theory of innovation and interactive learning, Anthem Press, London, UK.
5. Nelson, R. R. Ed. (1993), National innovation systems: A comparative analysis, Oxford University Press, Oxford, UK.
6. European Commission (2025). European Innovation Scoreboard 2025. Methodology report. European Commission. URL: <https://research-and-innovation.ec.europa.eu/eis/>

europa.eu/document/download/6340fb44-1dad-4a11-b5d7-a298ad5922a5_en?filename=ec_rtd_eis-2025-methodology-report.pdf (дата звернення: 25.09.2025).

7. European Commission (2025). Regional Innovation Scoreboard 2025. Methodology Report. European Commission. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/f6019e31-2927-4802-ae56-5f2fd92cb6c3_en?filename=ec_rtd_ris-2025-methodology-report.pdf (дата звернення: 25.09.2025).

8. Регіональні інноваційні системи України: стан формування та розвитку в умовах інтеграційних процесів: монографія / за ред. Л. І. Федулової; НАН України, ДУ "Ін-текон. та прогнозув. НАН України". Київ, 2013. 724.

9. Давимука С. А. Особливості екосистеми інноваційного розвитку регіонів України в сучасних умовах. Регіональна економіка. 2025. № 3. С. 5—19. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-3-1>.

10. Собкевич О. Інноваційна діяльність промислових підприємств в Україні під час повномасштабної війни: аналітична записка. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-11/az_innovacii_prom_pidpriemstv-2025_24112025.pdf (дата звернення: 10.01.2026).

11. Полякова Ю. В. Ефективність регіональних інноваційних систем. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 6. С. 272—276. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/6_ukr/46.pdf.

12. Луцків О. М., Білан Р. М. Сучасні виклики та загрози інноваційному розвитку економіки регіонів України. Регіональна економіка. 2025. № 1. С. 45—58. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-1-5>.

13. Витрати на наукові дослідження і розробки за регіонами (2021—2024). Статистична інформація. Держстат України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ-2021/ni/rik/v_nd_reg.xlsx (дата звернення: 10.03.2026).

14. Regional Innovation Scoreboard (2025). Datasets. European Commission. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/regional-innovation-scoreboard_en (дата звернення: 02.02.2026).

15. Держстат України (2025). Частка підприємств, що впроваджували нову або значно вдосконалену продукцію (товари, послуги), відсоток до загальної кількості підприємств. Банк даних. Державна служба статистики України. URL: <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=729c0f43ba07b0273765adbfacc5e6eb> (дата звернення: 12.11.2025).

References:

1. WIPO (2025), "Global Innovation Index 2025. Innovation at a Crossroads", available at: <https://www.wipo.int/web-publications/global-innovation-index-2025/assets/89507/global-innovation-index-2025-en.pdf> (Accessed 21 September 2025).

2. European Commission (2024), "Ukraine 2024 Report. Communication on EU enlargement policy", available at: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14-da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf (Accessed 18 September 2025).

3. Cooke, P. (1998), Regional innovation systems: The role of governance in a globalized world, Routledge, London, UK.

4. Lundvall, B.-A. (Ed.) (2010), National systems of innovation: Towards a theory of innovation and interactive learning, Anthem Press, London, UK.

5. Nelson, R. R. Ed. (1993), National innovation systems: A comparative analysis, Oxford University Press, Oxford, UK.

6. European Commission (2025), "European Innovation Scoreboard 2025. Methodology report", available at: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/6340fb44-1dad-4a11-b5d7-a298ad5922a5_en?filename=ec_rtd_eis-2025-methodology-report.pdf (Accessed 25 September 2025).

7. European Commission (2025), "Regional Innovation Scoreboard 2025. Methodology Report", available at: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/document/download/f6019e31-2927-4802-ae56-5f2fd92cb6c3_en?filename=ec_rtd_ris-2025-methodology-report.pdf (Accessed 25 September 2025).

8. Fedulova, L.I. Ed. (2013), Rehionalni innovatsiini systemy Ukrainy: stan formuvannia ta rozvytku v umovakh intehtatsiinykh protsesiv [Regional innovation systems of Ukraine: the state of formation and development in the conditions of integration processes], Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

9. Davymuka, S.A. (2025), "Features of the ecosystem of innovative development of the regions of Ukraine in modern conditions", Rehionalna ekonomika, vol. 3, pp. 5—19. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-3-1>.

10. National Institute for Strategic Studies (2025), "Innovatsiina diialnist promyslovykh pidpriemstv v Ukraini pid chas povnomasshtabnoi viiny" [Innovative activity of industrial enterprises in Ukraine during a full-scale war], available at: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2025-11/az_innovacii_prom_pidpriemstv-2025_24112025.pdf (Accessed 10 January 2026).

11. Polyakova, Yu.V. (2016), "Efficiency of regional innovation systems", Ekonomika i suspilstvo, vol. 6, pp. 272-276. available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/6_ukr/46.pdf (Accessed 10 March 2026).

12. Lutskiv, O.M. and Bilan, R.M. (2025), "Modern challenges and threats to the innovative development of the economy of the regions of Ukraine", Rehionalna ekonomika, vol. 1, pp. 45—58. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2025-1-5>.

13. State Statistics Service of Ukraine (2024), "Research and development expenditures by region (2021—2024)", available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ-2021/ni/rik/v_nd_reg.xlsx (Accessed 10 March 2026).

14. European Commission (2025), "Regional Innovation Scoreboard. Datasets", available at: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/regional-innovation-scoreboard_en (Accessed 02 February 2026).

15. State Statistics Service of Ukraine (2025), "Share of enterprises that implemented new or significantly improved products (goods, services), percentage of the total number of enterprises. Data bank", available at: <https://stat.gov.ua/uk/explorer?md5=729c0f43ba07b0273765adbfacc5e6eb> (Accessed 12 November 2025).

Отримано редакцією журналу / Received: 10. 03.26

Професійно рецензовано / Revised: 14. 03.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.03.26